

Sofia Marroquin Oxfam Intermoneko ordezkariari elkarrizketa

1.- Euskal Autonomia Erkidegoan, oro har, zein da desberdintasunaren bilakaera eta horren ondorioak?

Koronabirusaren pandemiak desberdintasuna larriagotzeko potentziala du munduko ia herrialde guztietan aldi berean, aurrekaririk gabeko egoera erregistroak daudenetik. Birusak ekonomia-, genero- eta arraza-desberdintasunak agerian utzi eta areagotu ditu, eta, aldi berean, horietaz elikatu da.

Bi milioi pertsonak baino gehiagok galdu dute bizia, eta ehunka milioi ari dira pobreziara eramaten, eta munduko pertsona eta enpresa aberatsen gehiengoak aberasten jarraitzen du. Milimiloi milioidunen aberastasunek pandemiaren aurreko maila berreskuratu dute bederatzi hilabetetan; aldiz, munduko pobrezia-egoera handiengan dauden pertsonentzat, susperraldi horrek hamarkada bat baino gehiago behar izan dezake iristeko.

Egungo krisiak agerian utzi du gure ahultasun kolektiboa, bai eta gure ekonomiak, erabat desberdina izanik, gizarte osoari mesede egiteko duen ezintasuna ere. Hala ere, erakutsi digu gobernuen ekintza ezinbestekoa dela gure osasuna eta gure bizimoduak babesteko.

Pandemiaren krisia hasi aurretik, Espainia Europako herrialderik desorekatuenetako bat zen, eta bosgarren herrialderik desorekatuena zen, Errumania, Letonia, Lituania eta Bulgariaren atzetik.

Espainiak egoera hori lortu zuen, desberdintasun-mailen murrizketan geldialdi bat izan ondoren. Maila horiek nabarmen hazi ziren aurreko krisi ekonomikoan, eta, hala ere, erresistentzia handia erakutsi diote 2014 eta 2017 artean susperraldi ekonomikoaren urteetan izandako murrizketari, batez ere gure lan-merkatuaren egiturari, kapitalaren eta lanaren arteko errenten banaketa desorekatuari eta gure gastu publikoaren birbanaketa-osagai eskasari esker.

Pandemiak, beraz, ez ditu pertsona guztiak berdin tratatu, baizik eta bortitzago eragin du biztanleria ahulenaren gainean. Desberdintasun horrek bizi-baldintzak, osasun-zerbitzu publiko eta pribatuetarako sarbidea, bizigarritasun-baldintzak, garraio publikoaren erabilera, lan-baldintzak eta telelana, besteak beste, lotzen ditu; horrela, horietako bakoitzean, biztanleria kalteberenak arrisku handiagoa izan du kutsatzeko, sektore ahulenetako pertsonen baino.

Enplegua lortzea izan da pandemian zehar desberdintasuna sortzeko faktore nagusia, eta batez ere aldi baterako kontratuak eta prekarizatuagoak dituzten pertsonen eragin die, aldi baterako lan-erregulazioak bezalako neurriak baliatu ezin izan dituztenei, eta arazo horrek 30 urtetik beherako gazteei, emakumeei eta migratzaileei eragiten die nagusiki.

Pandemiak bereziki eragin die kalteberatasun handieneko egoeran dauden emakumeei, genero-desberdintasunaren eragina errepikatuz. Hainbat faktorek azaltzen dute eragin handiagoa. Alde batetik, emakumeak gehiegi ordezkaturik daude gizarte- eta osasun-sektorean eta garbiketasektorean, baita merkataritzan, elikaduran eta ostalaritzan ere, sektore horiek lan-gainkarga handiagoa izan baitute krisi honetan. Neurri handiagoan hartu dituzte beren gain zainketa-lanak, bai ordaindutakoak, bai ordaindu gabekoak, eta lanorduak murriztu dituzte, zainketen

ardura handiagoa beren gain hartzeko. Era berean, emakumeak dira prekarietate eta lan-pobrezia handiena pairatzen dutenak: azpikontratutako pertsona guztien % 57 dira, lanaldi partzialean lan egiten dutenen % 73 eta aldi baterako kontratuak dituztenen % 50. Horrez gain, etxeko konfinamendu-egoeren ondorioz genero-indarkeria jasateko arriskua areagotu egin da.

Eragin handiena izan duen beste talde bat migratzaileena izan da, bereziki egoera administratibo irregularrean dauden eta krisialdian babesik gabe geratu diren pertsonena. Langabeziak 2020an izan duen bilakaerak handitu egin ditu langile migratzaileen eta nazionalen arteko aldeak. Espainiarren arteko langabezia 1,66 puntu hazi da 2019ko hirugarren hiruhilekoaren eta 2020ko hirugarren hiruhilekoaren artean, baina atzerritarren arteko langabezia bost puntu baino gehiago hazi da, 25,65era arte, eta doikuntzek eragin handiena izan duten taldeetako bat da.

Pandemiak, beraz, desberdintasunak areagotu egin ditu, eta Euskadin ere bai, non beste testuinguru batzuetako egoera bera gertatzen den: pertsona aberatsek aberastasun handiagoa izan dute pandemian, eta azkarrago suspertu dira beren enbidoen aurrean; pertsona ahulenek (gazteak, migratzaileak eta emakumeak), berriz, nabarmenago jasan dituzte krisiaren ondorioak.

Euskadik azken urteetan Estatuko batez bestekoaren eta herrialdeko altuenaren gainetik dagoen errenta-maila du, eta, beraz, pobrezia- eta urrakortasun-adierazleak nahiko onak dira, batez besteko balio nazionaletatik oso urrun baitaude.

Datu on horiek gorabehera, euskal biztanleriaren % 13,9 pobrezia- eta/edo bazterketa-arriskuan dago, 304.000 pertsona inguru, eta horietatik ia % 62 emakumeak dira.

Gainera, bereziki kalteberak diren bi kolektibo daude. Alde batetik, pentsiodunen % 27,3k pobrezia-atalasetik beherako pentsioa jasotzen dute Euskal Autonomia Erkidegoan (% 33 alarguntza-pentsioei dagokienez), eta askotan diru-sarrerak DSBEarekin osatzen dituzte gizarte-babesekeko sistemaren bidez.

Bestalde, haurtzarora. Haurren pobrezia-tasa % 11,7koa izanik, 2008tik izan den altuena guraso bakarreko familiak eta familia ugariak dira, eta, batez ere, migratzaileak, indize okerrenak dituztenak, agerian utziz berme-errenten sistema ez dela egokitzen kolektibo horietara.

2.- Oxfam Intermonetik, zer egiten ari zarete eta zer egitea eskatzen duzue?

Oxfam Intermonetik gure herrialdean desberdintasunek duten eraginaren ebidentziak altxatzen ditugu, eta egoera hori salatzen dugu aldaketa politiko eta sozialak bultzatzeko. Batzuetan bakarrik egiten dugu, eta askotan beste gizarte-erakunde batzuekin eta kolektibo ahulenetako oinarrizko erakundeekin batera, batez ere gazteekin, migratzaileekin eta etxeko eta zaintzako langileekin.

Bultzatzen ditugun eskaeren artean, honako hauek nabarmentzen dira:

Zerga-sistema justua eta progresiboa. Zerga-sistemak, hau da, baliabide horiek zenbat eta nola biltzen diren eta nola inbertitzen diren adierazten duen binomioak, hobetzeko tarte handia du Europako beste herrialde batzuekin alderatuz gero. Arrakala, funtsean, zenbat biltzen dugun

da (Europar Batasunak baino 4 puntu gutxiagoko presio fiskala), eta pobrezia zenbat murrizten dugun gure babes sozialeko sistemari esker (Europako batez bestekoa baino 4,5 puntu gutxiago). Gure prestazioen izaera kontributiboa ez dator bat lan-merkatu oso prekarizatuaren errealitatearekin, genero-desberdintasunak errepikatzen ditu eta ez ditu aintzat hartzen enpleguaren etorkizunak ekarri behar dituen aldaketak.

Pobrezia murrizteko behar bezala finantzatutako eta diseinatutako gizarte-babeseko sistema. Gure gizarte-babeseko sistema, funtsean, kontribuziozkoa da, eta horrek egoera bereziki ahulean uzten ditu enplegu duina lortu ezin dutenak, batez ere gazteak eta migratzaileak. Gutxieneko bizi-diru-sarrerara onartu eta abian jartzeak, inplementazioaren lehen urtean batez ere muga guztiak izan arren, diru-sarreraren gutxieneko lurzoru bat bermatzea ekarri du Espainiako lurralde osoan. Hedapenaren hobekuntzaz gain, beharrezkoa da berme autonomikoen errentek gutxieneko lurzoru hori indartzen laguntzea eta pobrezia-egoeran dauden pertsona gehiagoren beharrak asetzea ahalbidetzea.

Etxeko langileen lan txukunari buruzko LANEren 189. Hitzarmena berrestea, eta eskubideen aitortpen formalean geratuko ez den transposizio-prozesu handinahia hastea, eskubide posible horiek egiteko politika proaktiboak eskatzen dituen.

Zainketen antolaketa berria. Gizonek eta emakumeek beren denbora enpresen barruko lan ordainduaren eta etxeko zaintza-lanaren artean nola banatzen duten erabakigarria izan da etxeko langileen gainean oinarritzen den zaintza-eredu baten konfigurazioan. Gizonek eta enpresek laguntza handiagoa emango balute, ez litzateke beharrezkoa izango neurritz gaineko sektorea izatea, ezta langileei lan-eskubideak ukatzea ere, beren lana zaintzarako denborarik ez duten familientzat eskuragarria izan dadin.

Bide onetik doaz Espainian hartu berri diren neurriak, hala nola aitatasun- eta amatasun-baimen berdinak eta besterenezinak parekatzea – 16 aste –, 2021eko urtarriletik indarrean dagoena (6/2019 Errege Lege Dekretua) edo urrutiko lana arautzea (28/2020 Errege Lege Dekretua). Hala ere, oraindik asko dago egiteko. Familia, lana eta norberaren bizitza uztartzeari buruzko 2019/1158 Zuzentarauaren anbizio handiko transposizioa, Denbora Erantzunkideari buruzko Lege baten onarpena – Koalizio-akordioan sartua – edo 4 eguneko lan-astearen inguruko eztabaida gero eta handiagoak bultzatutako lanaldiaren balizko murrizketa ezinbestekoak dira gure gizarteko zainketak berrantolatzeko.

3.- Nola baloratzen duzue Oxfam Intermonek Euskadiko Oinarrizko Errenta Baldintzagaberako Legegintzako Herri Ekimena -<https://rentabasica.eus/eus/>-?

Proposamen horri erakunde gisa heldu ez diogun arren, gure ustez, pertsona guztientzako gutxieneko diru-sarrerara baldintzak bermatzera bideratutako neurri bat gure gizartearen bazterretan daudenen desberdintasunak eta kalteberatasuna murrizten lagunduko duen proposamena da. Finantzaketaren erronka ezin da izan ez bultzatzeko aitzakia.